

Література:

1. Колошко І. М. Організація і тактика боротьби апаратів карного розшуку з навмисними вбивствами (за матеріалами органів внутрішніх справ України): Дисс. ... канд. юрид. Наук: 12.00.09. – Харків, 1996. – 350 с.
2. Козаченко И. П. Тактика применения средств и методов оперативно-розыскной деятельности в профилактике и расследовании преступлений. Киев :КВШ им. Ф. Э. Дзержинского, 1988. С. 15.
3. Основи оперативно-розшукової діяльності : термінологічний словник / уклад. С. В. Албул. Одеса : Астропринт, 2017. С. 82. (Серія «Теорія і практика ОРД»).
4. Грібов М. Л. Співвідношення криміналістичної та оперативно-розшукової тактики. *Криміналістичний вісник*. 2015. № 1 (23).

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

*Шкелебей Вікторія Анатоліївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
Національний університет «Києво-Могиланська академія»
ORCID: 0000-0002-2717-097X*

Інтернет-адреса публікації на сайті:
http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=4221

Збройна агресія проти України істотно змінила умови функціонування правоохоронної системи, актуалізувавши потребу в запровадженні сучасних інструментів розслідування злочинів. Одним із таких інструментів є технології штучного інтелекту, які дозволяють пришвидшити обробку великих обсягів інформації, підвищити якість аналітичної роботи та автоматизувати рутинні процеси в діяльності органів досудового розслідування.

Указ Президента України «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки» № 273/2023 від 11 травня 2023 року визначає одним із пріоритетів широке застосування ШІ, блокчейну, хмарних обчислень для потреб досудового розслідування. Водночас повноцінне впровадження цих технологій стримується відсутністю відповідного законодавчого забезпечення, уніфікованих стандартів і практики правозастосування [1].

Потужним сигналом та водночас зобов'язанням рухатися саме цим напрямом є підписання Україною у травні 2025 року Рамкової конвенції Ради Європи про ШІ. Цей документ визначає принципи, яких держава має дотримуватися у формуванні законодавства та застосуванні продуктів ШІ в публічному секторі, зокрема: повагу до людської гідності, прозорість, недискримінацію, захист приватності, надійність та безпеку [2].

Застосування ШІ на етапі досудового розслідування відкриває нові можливості для забезпечення оперативності, точності та об'єктивності слідчих дій. Інтелектуальні системи можуть бути залучені для аналізу цифрових доказів, виявлення закономірностей, ідентифікації підозрюваних, розпізнавання облич, аналізу відео- і фотоматеріалів, прогнозування ризиків, формування аналітичних звітів тощо. Однак одночасно з цим виникає низка етичних, правових і процесуальних питань: допустимість та автентичність доказів, отриманих із використанням ШІ; можливість помилкових рішень, що впливають на долю людини; брак нормативного врегулювання, яке б забезпечувало законність і контрольованість застосування таких технологій у кримінальному процесі.

В практичній діяльності на стадії досудового розслідування ШІ застосовуються для: автоматизованого розпізнавання облич та пошуку осіб; аналізу великих обсягів відео- та фотоматеріалів; виявлення шаблонів поведінки підозрюваних; ідентифікації тіл загиблих за допомогою алгоритмів ДНК-аналізу; оцінки ризику повторного вчинення злочину (наприклад, «Касандра»); моніторингу темної мережі та виявлення цифрових слідів злочинної діяльності; розпізнавання дезінформації або deepfake-доказів; аналітичної обробки фінансових операцій у справах про фінансування тероризму чи колабораціонізм.

Системи ШІ можуть бути використані на цьому етапі також для:

- аналізу великих обсягів цифрових доказів: відео, фото, переписки в месенджерах, IP-логів, GPS-даних;
- автоматизованої ідентифікації осіб, що вчинили злочини (через розпізнавання облич, біометрію, відеоаналітику);
- прогнозування моделей злочинної поведінки, наприклад, на основі схожих справ або супутніх характеристик;
- встановлення зв'язків між підозрюваними шляхом побудови кримінально-аналітичних графів;
- сортування інформації з відкритих джерел, соціальних мереж, баз даних, супутникових знімків (OSINT).

Органи досудового розслідування України вже застосовують окремі елементи штучного інтелекту, зокрема:

- ЄРДР-аналітика: автоматизовані модулі, що дозволяють структурувати дані про кримінальні провадження;

- системи відеоаналітики, що інтегровані з камерами відеоспостереження (наприклад, системи на базі NEC, Clearview AI);

- платформи OSINT, зокрема Molfar, Maltego, Palantir – використовуються для збору відкритої інформації щодо підозрюваних, особливо у справах про колабораціонізм, шпигунство чи мародерство;

- програмні модулі на базі GPT та BERT, які можуть класифікувати документи, витягати ключові факти або проводити первинний аналіз текстів.

Сучасні підходи до розслідування воєнних злочинів дають змогу визначити джерела цифрової інформації, якими зумовлено напрями збирання й дослідження цифрових слідів для отримання інформації:

- із мобільних пристроїв, вилучених в учасників кримінального провадження телефонів;

- із персональних комп'ютерів фізичних і юридичних осіб;

- із серверів та інших накопичувачів інформації в організаціях та установах;

- із радіочастотних ідентифікаторів, GPS-трекерів, датчиків, стаціонарних і мобільних вимірювальних пристроїв із використанням систем геолокації, відеоспостереження та позиціонування;

- із мережевих сервісів, що забезпечують голосовий і відеозв'язок між комп'ютерами через інтернет (ICQ, Skype, WhatsApp, Viber, Telegram та ін.);

- із банківських систем на цифрових носіях (HDD, SSD, флешкартках тощо);

- від стільникових операторів зв'язку щодо деталізації абонентського зв'язку й визначення місця знаходження абонента за допомогою геолокації;

- із записів камер відеоспостереження комерційних і державних структур;

- із вилучених в учасників кримінального провадження фотоапаратів і відеокамер [3, с. 37].

Отже, технології штучного інтелекту здатні значно посилити ефективність розслідувань злочинів навіть в умовах воєнного стану, проте їх застосування вимагає комплексного нормативного забезпечення, прозорих механізмів контролю та дотримання прав людини. Наразі Україна перебуває лише на початковому етапі формування правової

доктрини ШІ в кримінальному процесі, що створює потребу у відповідних законодавчих ініціативах, освітніх програмах для працівників органів правопорядку та публічній експертній дискусії.

Література:

1. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 року: Указ Президента України № 273/2023 від 11 травня 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>
2. Україна приєдналася до Рамкової конвенції Ради Європи про штучний інтелект. Що це означає. URL: <https://ain.ua/2025/05/16/ramkova-konvenciya-radi-jevropi-pro-si/>
3. Матуєлене, С., Шевчук, В., Балтрунене, Ю. (2022). Штучний інтелект в діяльності органів правопорядку та юстиції: вітчизняний та європейський досвід. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2022. Вип. 4 (29). С. 12-46. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/547-Article%20Text-1122-1-10-20230604.pdf>